

informitatem cœli expressit per hoc, quod dixit, tenebræ erant super faciem abyssi secundum quod sub cœlo aer etiam includitur. Idem habet Strabo in glossa ordinaria licet varie loquatur. Probatur autem hoc modo, quia quod aer sub illis verbis fuerit comprehensus, ex dictis constat, docentque Basilius, Theodoreetus, multique alii Patres, multo autem congruentius sub nomine cœli, quam sub nomine terræ includi intelligitur: ergo ita intelligendum est. Consequenter patet, quia necesse est sub altero illorum terminorum includi, cum aliis in ea oratione non sit. Quod si quis dicat sub neutro per se, sed sub utroque comprehendendi, quia sub extremis intelliguntur media: licet hoc facile sustineri posset, magis tamen est confusum et implicatum; et ideo melius sub aliqua determinata voce comprehendendi debet, si commode fieri potest. Probatur ergo minor, quia cum aer sit valde disjunctus a terra, et immixtus illi saltem visibiliter, non solet communis usu aer nomine terræ comprehendendi. At vero nomine cœli usitatissimum esse etiam in Scriptura significari aerem, vulgare, ac notum est, et in illomet cap. 1, Gen., interdum aer cœlum vocatur, ut in sequentibus videbimus, et præterea vox Hebreæ σαμαιν, quæ cœlos proprie significat, totam hanc congeriem corporum diaphanorum, quæ est supra nos, comprehendit, et nomine *cœli* quasi collectiva significatione, a vulgato interprete significata est. Ergo optima, et propria significatione aer sub nomine cœli comprehendendit; unde consequenter comprehendetur etiam ignis si in sua sphæra existit. Neque circa hoc nova difficultas occurrit: nam licet alii sentiant, nihil afferunt, quod novam responsonem postulet.

CAPUT VIII.

UTRUM IN PRINCIPIO TEMPORIS SIMUL CUM CŒLO ELEMENTA TERRÆ ET AQUÆ CREATÆ SINT.

Hactenus de superioribus partibus, et corporibus, quibus hic mundus primario constat, diximus, et consequenter prima illa verba: *In principio creavit Deus cœlum*, exposuitum. Nume de inferioribus corporibus, et consequenter de altera particula, *et terram*, dicendum superest.

1. *Prima sententia principalis negans, ac adeo astruens nomine terræ solum intelligi materiam informem.* — *In predicta sententia quid materia vocabulo apud Augustinum interdum accipi videatur.* — *Proxima materiae de-*

claratio non placet. — Primum ergo tractanda est hoc loco sententia, quæ negat, elementum terræ sub propria forma in illo temporis principio fuisse creatum: quæ consequenter nomine *terra* non elementum aliquod, sed materiam informem, ex qua cætera corpora postea creatæ sunt, interpretatur. In quo dicendi modo sunt variae opiniones, quæ licet in priori parte negante convenienter, in posteriori de materia informi diversis modis illam declarant, tam quoad substantiam ipsius materiæ, quam quoad modum informationis ejus. Nam de substantia materiæ informis est prima opinio dicens totam materiam omnium corporum tam cœlestium, quam terrestrium, et tam simpli- cium, quam mixtorum prius creatam fuisse informem, et illam non tantum terræ, sed etiam cœli nomine significatam fuisse, quia ex illa formandi postea erant cœli et terra, non quia statim sub propriis formis fuerint creata. Hanc sententiam solus fere Augustinus proposuit, lib. 1, de Gen. cont. Manich., cap. 7, et non rejicit. Videtur tamen inquirendo potius quam affirmando eam commemorasse. Aliis vero locis dixit quidem in illo principio ex corporibus solam materiam informem omnium illorum fuisse productam, et illam totam esse significatam nomine terra, et nomine cœli angelicam naturam fuisse significatam. Sed utroque modo interpretatio illa est durissima et minime recipienda. Et quia de translatione nominis cœli ad significandos Angelos dictum jam est, addendum superest, magis inusitatam esse translationem ejusdem nominis cœli ad materiam informem significandam, tum quia in Scriptura nullum simile exemplum reperiatur. Imo quoties in ea Deus laudatur et magnificatur, quod creator cœli et terræ sit, nomine cœli significatur verum cœlum, et tota hæc machina superior, quæ homines in admirationem et magnam aestimationem artificis sui rapit. Tum etiam, quia cœli non sunt facti ex praecedente materia, ut probatum est, sed ex nihilo, ut dicitur 2, Machab. 7: *Peto nate ut aspicias cœlum et terram, et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus.* Ex quo loco etiam convinci potest, terra nomine significari substantiam a cœlo distinctam, non ex praecedente materia, sed ex nihilo creatam. Video responderi posse ex Augustino hæc omnia dici creata ex nihilo, quia materia ipsa ex nihilo facta est ab eodem artifice, qui ex illa cætera formavit. Sed licet haec doctrina locum habeat in mixtis, non tamen in elementis, ut jam dicam, multo minus in cœlis, ut supra probatum est.

2. *Materiam prædictam strictus aliquanto declarant alii.* — *Rejiciuntur tamen.* — Secunda opinio in hoc cum præcedenti convenit, quod existimat, totam materiam inferiorum corporum et colorum mobilium prius fuisse informem productam, excipit tamen solum empyreum cœlum, in quo a præcedenti opinione differt, et consequenter etiam dissentit in interpretatione verborum Genesis quoad significationem nominis cœli: negat enim significare materiam informem, sed cœlum empyreum omnino formatum et perfectum. Consentit tamen in expositione nominis terræ quoad hoc, ut non significet verum terræ elementum, sed totam materiam informem, ex qua cæteri cœli et elementa, et reliqua omnia corpora formata sunt, et quoad cœlos habet fundamentum supra tractatum, cap. 2, quoad inferiora vero corpora habet fundamentum commune cum sequenti sententia. Hæc vero opinio quoad priorem partem de cœlis mobilibus in discursu præcedentium capitum satis refutata est, et a fortiori refelletur per ea, quæ de altera parte corporum inferiorum, et de propria significatione nominis *terre* in dictis verbis Genesis contra sequentem sententiam dicemus; nam quoad hoc communis est causa, et ratio illius, et hujus, ac præcedentis opinionis. Solum potest specialiter impugnari hæc sententia juxta opiniones magis in philosophia receptas, quod cœli sunt ab intrinseco incorruptibles, et habent materiam diversæ rationis a materia horum inferiorum; sed hæc non sunt tam certa, quin negari facile possent, si aliquid conformius Scripturæ cogerer: cum autem nihil tale inveniatur, non est, cur receptas philosophorum sententias, et præsentim illam, quæ est de incorruptibilitate cœlorum, relinquamus. Nam altera retenta posset aliquis dicere, materiam informem prius creatam non fuisse uniformem (ut sic dicam) seu ejusdem rationis, sed alteram ad cœlos condendos, alteram ad inferiora corpora producenda. Hoc tamen nec cum fundamento diceretur, nec consequenter, quia si cœlum est incorruptibile, et habet materiam suæ formæ additam: vel non potest sine tali forma produci, vel non sine magno miraculo, et contra, vel supra naturam talis substantiæ. Ponere autem talia miracula in prima rerum creatione, sine revelatione, præter omnem rationem est, ut sæpe cum Augustino, lib. 2, de Genes. ad litter, cap. 1, diximus et dicemus.

3. *Tandem alii materiae vocabulum magis adhuc restringunt.* — Tertia ergo opinio est,

quæ nomine terræ intelligendam putat materiam informem omnium rerum generabilium et corruptibilium, et consequenter omnium sublunarium, quæ etiam ex parte est contraria his, quæ diximus, scilicet, quoad elemen- ta ignis et aeris, nam ex eadem materia, qua res aliae inferiores constant: et ex hac parte sufficient, quæ ex dictis in capite præcedenti colligi possunt: nunc vero quoad alias partes de elemento terræ et aquæ tractanda est. Hanc sententiam tenuit Philastrius, lib. de Haeresib., cap. 47, cum tanta exaggeratione, ut inter haereses ponat opinionem, quæ præter hanc terram elementarem aliam non agnoscat, quæ veluti matrix est omnium rerum, universaque continet, quæ quasi Hyle, id est, materia reperitur in Scripturis, quæ est irrisibilis et incomposita quæ a Deo facta est in primo die, etc. Tenet etiam Abulensis, in Genes., et aliqui scholastici infra citandi. Fundantur in littera Genesis, videlicet, *Terra autem erat inanis et vacua*, ubi Septuaginta legunt: *Terra autem erat irrisibilis et incomposita*, nam per hæc significatur informitas materiæ, quæ per se spectata merito irrisibilis dicitur, quia per se cognosci non potest, sed per analogiam ad materiam artificialium rerum, ut Aristoteles 1, Physicor., dixit, vel adulterina cognitione, sicut dixit Plato in Timæo. Dicitur etiam incomposita, vel quia simplicissima est, vel quia est informis et inordinata, ut legit Augustinus, in Imperfect. Gen., cap. 4. Confirmatur autem hic locus, ejusque interpretatio ex alio testi- monio Sapient. 11, ubi Deo dicitur: *Omnipotens, manus tua creavit orbem terrarum ex materia invisa*, ubi aperte est sermo de orbe sublunari, hic enim dicitur proprie orbis ter- rarum, ut distingnatur a cœlesti, et cum hic orbis dicitur creatus ex materia invisa, aperte significatur materiam invasam, id est, informem suppositam fuisse hujus orbis creationi, id est, formationi et productioni per divinam omnipotentiam factæ, ac proinde materiam prius creatam fuisse informem, quia non poterat, nisi per creationem existere, et in hoc sensu videtur dixisse Paulus ad Hebreos, undecimo: *Fide aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex irrisibilius, visibilia fierent.*

4. *Consectarium prædictorum auctorum.* — Atque hinc inferunt eamdem rem esse, quæ in principio Genesis prius vocatur terra, et postea aqua, et abyssus, in illis verbis: *Terra autem erat inanis et vacua*, et *tenetra erant super faciem abyssi*, et *spiritus Domini serebatur super aquas*. Quia cum omnia illa dicantur

de terra, quæ in principio creata est a cœlo distineta, et in illa terra non fuerit, nisi unica simplex materia informis, necesse est, ut de illa eadem materia omnia illa verba dicta intelligantur: ergo illa una res tribus illis nominibus significata est. Appellata est autem *terra*, quia sicut elementum terræ subest formis omnibus, et est imperfectior illis. *Aqua* vero dicta est, quia sicut aqua est maxime transmutabilis in varias formas et figuræ, ita materia aptissima est, ut secundum diversas formas transmutetur et formetur. Denique vocata est *abyssus*, quia sicut abyssus tenebrosa impenetrabilis visu est, ita materia de se impenetrabilis, seu incognoscibilis est, ingenio praesertim humano. Ita fere refert D. Thomas, 1 part., quæst. 66, art. 1, ad 12, ex Augustino, lib. 1, de Genes., cont. Manich., cap. 5 et 7.

5. Rursus in predicta sententia principali, quo pacto nonnulli informitatem materie explicant. — Hæ sunt opiniones de substantia (ut ita dicam) illius terræ, quia in principio facta est. De informitate autem ejus tres etiam sunt opiniones. Prima dicit fuisse materiam omni forma substantia carentem cum sola quantitate absque alio accidente realiter a quantitate distinet, quod addo propter figuram, quam hæc opinio in materia admittit saltem per proportionem ad corpus, in quo continebatur. Hæc opinio communiter tribuitur Marsilio, in 2, quæst 8, art. 2, in tertia ejus parte. Ille autem nihil satis affirmit, nam prius ait potuisse Deum materiam in eo statu creare, nescire autem se, an ita fecerit, quia nec ex Scriptura, nec ex ratione satis convinci potest. Deinde vero in prima conculsione ait, satis probabile esse, ita factum esse. Fundatur, quia potuit fieri, et Sancti ita videntur Scripturam expondere, citatque Augustinum, lib. 4, de Genesi, contra Manichæos, c. 7, Ambrosium et Bedam in illa verba: *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Et addit rationem, quia si tunc esset formata propriis formis elementorum, non esset confusa, nec dici posset chaos, vel quid simile, sed esset distincta et ordinata, quod non consonat verbis Genesis. At postea concludit, se nihil assere, sed dubium manere; sic etiam Gabriel, in 2, d. 12, quæst. 4, art. 3, in ultimis fere verbis tractans questionem hanc, et inter alios referens hunc modum, concludit: *Hæc omnia possibilia fuere apud Deum. Quid autem horum factum sit, ipse norit, qui fecit*. Pro hac vero sententia refert Augustinum, l. 12 Confess., cap. 3, dicentem, quod priusquam Deus hanc materiam formaret, non erat aliquid, non

figura, non color, non corpus, non spiritus, nebatamen omnino nihil.

6. Quo pacto dictam informitatem interpretetur Abulensis. — Secunda opinio de hac informitate est, quod non fuerit per carentiam omnis formæ substantialis, quia licet materia caruerit tunc formis substantialibus quoad specificam rationem earum, et consequenter etiam formis accidentalibus, quæ tales formas consequuntur: nihilominus habuit formam communem substantialiem corporeitatis, ac subinde quantitatem sine alia pulchritudine, aut perfectione. Hanc opinionem tenet Abulensis, et illam tribuit Bedæ et Straboni, quibus etiam Lyra illam tribuit, et alii Hugonem allegant. Sed oppositum in eis invenio, ut dicam. Supponitque distinctionem formæ corporis generalem ab specificis. Quia distinctione supposita opus minus monstruosum, et miraculosum astruit. Loquiturque consequenter, qui in aliis fundamentis, et expositionibus verborum Genes. cum præcedenti opinione convenit.

7. Ultimo alii de informitate accidentalis interpretantur. — Tertia vero opinio est, hanc informitatem esse accidentalem, de qua infra dicetur. Nunc solum referam opinionem aliquorum, qui licet elementa cum propriis formis substantialibus creata esse confiteantur, informitatem in hoc ponunt, quia non fuerunt locis distincta, sed ita inter se secundum minimas quasdam particulas permixta, ut discerni non possint, sicut in cœno, et luto terra, aqua, et aer confusa inveniuntur, et congeriem illam horum elementorum, praesertim aquæ, et terræ volunt, nomine terræ prius in dictis verbis, et postea in sequentibus nomine aquarum esse significatam, et eamdem vocant materiam invisam, seu informem, ex qua hic mundus factus esse dicitur, illamque permixtionem, et partium divisionem informitatem illius materie esse dicunt, quia in illa erant elementa confusa et invisa, cum visu distingui non possent. Hanc sententiam refert, et ut probabilem sustinet Marsilius supra, eamque Magistro tribuit, in 2, d. 12, cap. 5 et 6. Qui permixtionem illam non in terra, sed in tribus aliis elementis, quæ facilius dividit, et permisceri possunt, ponere videtur. Eugubinus vero, lib. 7, de peren. Philos., cap. 9, et in Cosmopœia in Gen., in terra et aqua illam permixtionem et informitatem præcipue ponit.

8. Suppositio bimembri pro statuenda vera resolutione hujus capituli. — Protatur prius membrum. — Ad explicandam sententiam, quam probabiliorem veramque esse existima-

mus, supponimus primo, materiam primam, quæ est essentialis pars substantiae corporeæ, a Deo esse creatam ex nihilo in illo primo momento, in quo cœlum et terram, id est, mundum creavit, et non antea. Hoc totum fundamentum de fide est, et imprimis materiam esse productam a Deo, quasi per se notum in fide catholica est. Docemur enim in Symbolo, Deum esse creatorem omnium, visibilium et invisibilium. Quorum verborum catholicus sensus est, non tantum quod Deus solus sit creator, ac subinde solus sit auctor omnium, quæ per creationem facta sunt, sed etiam quod quidquid extra Deum est, ab ipso effective productum est, vel immediate ex nihilo, vel ex aliquo subjecto, quod Deus fecerit ex nihilo, et hic est communis sensus Ecclesiæ, et Patrum omnium passim, quos proinde in particulari referre, non est necesse. Materia autem aliquid est a Deo distinctum, ut per se notum: imo summe a Deo distans, cum sit pura potentia, et prope nihil, ut Augustinus dixit, Deus autem purus actus, et summum ens: ergo facta est a Deo; non est autem facta ex presupposito subjecto, quia ipsa est primum subjectum, quod aliud non supponit: ergo est facta ex nihilo. Ratione item naturali est evidens hæc veritas, ut contra veteres philosophos et haereticos probavi in disp. 13 Metaphysicæ, sect. 5, n. 15, et disp. 20, sect. 1, a n. 17, usque ad 20, ubi sanctos Patres allegavi, et Tertullianum, qui toto libro contr. Hermogen., late adversus illum errorem invehit; et in praesenti materia idem docent super Genes., Ambrosius, lib. 1, Exaemer., cap. 1 et 5, et Basilius, homil. 1, Exaemer., et Anastasius Synaita, lib. 1, Exaemer., in principio, Augustinus, lib. 1, Gen. ad litter., cap. 14, et lib. de vera Relig. cap. 18, optima ratione id probat, et tacite omnes difficultates solvit, et videri potest D. Thomas, 1 p., quæst. 45, art. 2.

9. Prima assertio pro posteriori ejusdem suppositionis membro. — Atque hinc concluditur altera pars. In qua imprimis contra eosdem antiquos Philosophos, et nonnullos haereticos dicimus materiam non esse coæternam Deo, quia nihil creatum est coæternum Deo, ut capite secundo ostensum est: sed materia est creata; ergo non est æterna. Deinde addimus non solum non esse materiam æternam, verum etiam neque esse anteriorem cœlo et terra, temporali, seu reali duratione. Hoc etiam constat ex verbis illis: *In principio creavit Deus cœlum et terram*; quæ, ut supra indicavi, duo includunt, nempe hæc et in primo temporis

tia Patrum in Exaemer. vel expositionibus Genesis, et expresse Augustinus, lib. 1, Genes. ad litter., cap. 15, dicit informitatem materiæ non duratione, sed naturæ ordine formationem et corporum productionem præcessisse.

41. *Qua ratione eamdem assertionem probet dirus Thomas, cui subscribunt Bonaventura, Durandus et alii.* — *Predicta ratio non placet, et verbis Augustini infringitur.* — Ratione probat D. Thomas dictam assertionem, quia impossibile est materiam primam puram sine omni forma substantiali esse, aut produci, sentitque ita esse impossibile, ut contradicitionem implicet, quia si materia existit, est ens actu, et si caret omni forma, caret omni actu, cum sit pura potentia, et in hoc sensu defendunt hanc rationem et fundamentum ejus, scilicet, materiam non esse sine omni forma, Thomistæ communiter, et nonnulli scholastici, in 2, dist. 12, præsertim Bonaventura et Durandus. Ego vero censeo, sine ulla repugnantia potuisse id fieri a Deo, sicut in disp. 15 Metaphysicæ, sect. 2, cum Scoto, Henrico, Gregorio, Marsilio et multis aliis defendi, et fundamenta ejus jeci in disput. 13, sect. 4 et 5. Repugnantiae autem inductæ verbis Augustini, lib. de vera Relig., cap. 18, satisfieri potest: ait enim: *Etiamsi ex aliqua informi materia factus sit mundus, hæc ipsa facta est omnino de nihilo. Nam et quod nondum formatum est, tamen aliquo modo ut formari possit inchoatum est, Dei beneficio aliquid formabile est: bonum est enim esse formatum. Nonnullum ergo bonum est, et capacitas formæ et ideo bonorum omnium auctor, qui præstat formam, ipse facit etiam posse formari.* Et infra: *Omne formatum, in quantum formatum est, et omne formabile, in quantum formari potest, ex Deo habet.* Ex his enim verbis colligitur, materiam factam a Deo aliquam in se habere actualem entitatem, quæ licet formata non sit, et ideo dicatur pura potentia respectu actus informantis: nihilominus aliquid factum sit, habens propriam entitatem actualem cum propria existentia distincta ab actu formæ. Ratione cuius dixit idem Augustinus 12, Confes., cap. 3 et 6, materiam informem, licet sit prope nihil, aliquid tamen esse, nam utcumque erat, ut caperet formas istas visibles; et lib. 4, Gen. ad litter., cap. 15, dicit fuisse prius natura creatam: eadem ergo ratione posset prius tempore creari sine contradictione, quia licet non haberet actum formale, entitatuum habere potuisset.

42. *Vera oratio pro assertione.* — Ad probandum ergo ratione naturali assertionem po-

sitam, satis est, quod materia ex natura rei non possit sine forma conservari, aut esse, ut est probabilior philosophorum et theologorum opinio, ut in citatis locis Metaphysicæ dixi; tum ratione propriæ et particularis naturæ, quæ naturaliter postulat conjunctionem cum forma, et ab illa pendet, sicut accidens a subiecto, licet in diverso genere causæ; tum ratione universalis naturæ, quæ hujusmodi vacuitatem in materia (ut sic dicam) abhorret, multo magis, quam fugiat vacuum in spatiis localibus inter corpora interjacentibus. At vero (ut saepe cum Augustino diximus) in prima rerum creatione non sunt fingenda miracula, et quasi monstra præternaturalia sine cogente fundamento: ergo nec est cogitanda materia ita informis, ut pro aliqua duratione reali sine omni forma extiterit: hoc enim miraculosum, seu præternaturale est, et nullum habet rationis fundamentum, ut per se notum est, nec auctoritatis, ut videbimus.

43. *Tertia assertio.* — *Auctoritate probatur.* — Dico tertio. In principio creationis cœli et terræ non fuit creatum corpus sub generali ratione corporis ab omni specie corporis abstracta, ac proinde nec fuit creata materia cum sola forma substantiali corporeitatis ab omni specifica differentia substantialis formæ in re ipsa separata. Hæc assertio mihi certa videtur tam theologice, quam philosophice loquendo, et ita illam docent D. Thomas et alii theologi allegati, et sumitur ex eisdem Patribus, et ex Scriptura, quia nomen terræ non significat vere, ac proprie corpus abstractum, sed certum quoddam corpus ab aliis distinctum: fingere autem analogiam, vel metaphoram, ubi non solum necessaria non est, sed potius historicæ narrationi adversatur, non est Scripturam sincere interpretari, sed eludere. Accedit, quod in ipso Scripturæ contextu aperte distinguitur terra ab aliis creatis corporibus, et non solum a cœlo, sed etiam ab aqua, ut statim expendamus. Ergo nomine terre non significatur corpus abstractum, nec corpus etiam corruptibile ratione materiæ, et abstractum ratione formæ, sed significat aliquid corpus determinatæ speciei, et naturæ ab aliis distinctum: ac proinde non sola forma corporeitatis, sed aliqua specifica forma constitutum. Ergo materia sub tali forma fuit a principio creata, et non tantum sub generali forma et gradu corporis.

44. *Firmatur item ratione.* — Ratione autem est apud me hæc assertio evidentior, quam præcedens, quia evidentius ostenditur esse impossibilem realem separationem materiæ

corporatae (ut sic dicam) ab omni specifico gradu corporis, quam separationem pure materiæ ab omni forma. Probatur, quia sicut ex una parte materia appetit naturaliter conjungi formæ, et ab illa pendet: ita licet fingatur illa forma corporeitatis, compositum ex illa materia naturaliter appetit ultiore formam, et ab illa pendebit; quia sicut materia est naturalis potentia ad formam, ut cum illa per se componat unum totum, ita compositum illud ex materia, et forma corporeitatis esse potentia ad ulteriorem formam specificam, cum qua unum compositum per se componeret: ergo sicut est monstrorum, et contra naturam esse materiam sine forma; ita et esse illud genericum compositum sine ulteriori forma: ergo tam est contra rationem hoc monstrum fingere in prima rerum creatione, sicut illud prius. Aliunde vero est major, et, ut existimo, absolute repugnantia, quia materia realiter distinguitur a forma: et ideo quod sine illa in sua entitate pura et informi fieri, et conservari possit, mirum non est: gradus autem genericus non distinguitur in re ipsa ab specifico, sed ratione tantum cum aliquo fundamento virtuali in re ipsa; et ideo fieri non potest, ut in re ipsa sit forma dans genericum gradum separatum ab omni specifico; sicut non potest fingi substantia in re existens in genere substantiarum solo, sine specie corporis, vel spiritus: nec in specie spiritus subalterna, et non in hac, vel in illa specie Angeli, vel animæ. Sic ergo repugnat dari formam sub generali ratione corporis, et in re existens sine determinatione ad aliquam speciem, ut latius dixi in disp. 13 Metaphysicæ, sect. 13, concl. 3, et disp. 15, sect. 10, num. 8 et sequentibus.

30. *Quarta assertio.* — Dico quarto. In illo principio, in quo Deus cœlum et terram creavit, proprium, verum et specificum elementum terræ de nihilo produxit, ac proinde materiam ejus simul fecit, et substantiali forma terra formavit. Hæc assertio concluditur ex præcedentibus a sufficienti partium enumeratione, nam exclusis omnibus aliis falsis opinionibus de materia informi, nullum fundamentum reliquit ad negandum, veram terram fuisse in illo initio creatam; et hoc maxime urget, addita regula saepe tradita quod verba Scripturæ non sunt sine causa a propria significatione extrahenda: sed Scriptura vocat terram illam, quam in principio creavit, et potest de proprio elemento terræ intelligi sine difficultate, vel repugnantia cum aliis ejusdem Scripturæ verbis: ergo. Quo argumento Tertullia-

nus supra maxime premit Hermogenem. Illudque alii Patres antiqui in Exaemer., vel expositione Genesis, confirmant: nam illa verba de propria terra intelligunt tam in illa prima sententia, quam in sequentibus operibus tertii et sexti diei. Ex quibus novum et efficax argumentum sumitur: nam terram, quam Deus in principio condidit, in tertio die apparetur fecit, sic enim habet: *Cougregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum, et appareat arida, factumque est ita, et vocavit Deus aridam terram.* Hæc ergo terra eadem est, quam in principio produxit: de nulla enim alia postea fit mentio, nec aliam formationem usque tunc ei adjunxit, præterquam quod illam discooperuit aquis, et apparere fecit. At postea de eadem subjunxit: *Germinet terra herbam, etc.* *Et factum est ita, et protulit herbam virentem,* etc. Hæc autem necessario sunt intelligenda de proprio elemento terra: ergo de eodem est sermo in principio capit. Nam in illo tertio non fecit Deus substantiam terræ, nec Scriptura hoc commemorat, sed supponendo terram, dicit, ipsam jussu Dei herbas protulisse. Idemque argumentum sumitur ex opere sexti diei, in quo Deus jussit animalia ex terra produci: ergo ante omnes hos dies supponitur creatum elementum terræ: ergo in illo principio: nullum enim aliud tempus productionis ejus cum fundamento assignari potest. Ac tandem hoc confirmant alia Scripturæ testimonia, ut est illud Psalmi 101: *Initio tu Domine terram fundasti, Et Psal. 135: Qui firmarit terram super aquas.* Denique ubicumque in Scriptura de operibus creationis agitur, et in hac propria significatione terra sumitur, et inter prima Dei opera numeratur, et tanquam fundatum hujus mundi visibilis ponitur, quia est infimum omnium, et quasi centrum, circa quod cœlum volutatur, ut Aristoteles 2, de Cœlo, text. 17, dixit. Ergo hoc fundamentum in principio totius aedificii actum est, ac proinde terra in illo principio fuit facta. Quod etiam ex sequenti assertione et responsionibus objectionum evidentius fiet.

46. *Quinta assertio pro elemento aquæ, tradita a Basilio, Beda et aliis.* — Dico quinto. In eodem principio elementum aquæ in propria forma, et loco, et a terra distinctum creatum est. Hæc est etiam sententia Basilii, Bedæ, et aliorum in principio Genesis, seu Exaemer., et Damasceni, lib. 2, cap. 5, dicentis, Deum in principio produxisse cuncta visibilia, cum antea non essent: *Partim haudquam ex antecedenti materia, ut cœlum et terram, aerem,*